

Vad orsakade mordet? Ahmed Shawki intervjuar Gilbert Achcar.

[Intervjun är gjord efter attacken på Charlie Hebdo och det judiska snabbköpet i januari. Först publicerad av den brittiska webb-tidskriften [Socialist Worker](#) 2 februari 2015. Här översatt från [International Viewpoint](#), 3 februari. Översättning från engelska, Göran Källqvist.]

Under efterdyningarna till massakern på Charlie Hebdos kontor i Paris och den våg av förtryck och islamofobi som följde talade Gilbert Achcar med Ahmed Shawki i slutet av januari om de frågor som vänstern i Frankrike och internationellt behöver besvara för att organisera ett antirasistiskt, anti-imperialistiskt svar.

Vad har reaktionen på angreppet mot Charlie Hebdo varit från det franska samhället i allmänhet och den franska staten och härskande klassen i synnerhet?

Reaktionen har blivit vad alla kunde förvänta sig. Den första reaktionen var en fullständig chock – vilket inte skiljer sig från den första reaktionen på 11 september i USA, även om det självfallet är en stor överdrift att ställa de två angreppen på jämbördig basis som många gjorde, speciellt i Frankrike.

Och naturligtvis utnyttjades chocken omedelbart av den franska regeringen på samma sätt som 11 september utnyttjades av Bushadministrationen – för att tysta kritiker och få ett omfattande stöd i namn av ”nationell enhet”. Plötsligt steg François Hollandes popularitet kraftigt, från en mycket låg nivå. Samma sak hände för George W Bush, vars popularitet var mycket låg före 11 september och förbättrades utöver allt han kunde ha drömt om.

Det var ganska snarlika reaktioner från förfärade och skräckslagna samhällen – och givetvis var brotten verkligen förfärliga. I båda fallen drog den härskande klassen fördel av chocken för att piska upp nationalistiska stämningar och stöd till staten: polisstyrkorna har hyllats som stora hjältar i Frankrike för att de mobiliserade tiotusentals poliser för att jag tre galna mördare. Förvisso var brandmännen i New York mycket mer förtjänta av de hyllningar de fick för sitt mod.

Det är inget ovanligt med allt detta. Det som istället är ovanligt är hur diskussionen utvecklades senare.

Som ni vet utfördes angreppet på Charlie Hebdo och det antisemitiska angreppet på ett kosher-snabbköp i Paris av två unga män med algerisk bakgrund och en med malisk bakgrund, alla tre födda i Frankrike. Under de senaste fem dagarna har det skett en avsevärd svängning i diskussionen om angreppen: den har dämpats, med ett allt större erkännande av det faktum att det är något fel i det franska samhället – i hur det behandlar folk med invandrarursprung.

Denna svängning gick så långt att premiärminister Manuel Valls två veckor efter attacken offentligt sa att det finns en ”territoriell, social, etnisk apartheid” i Frankrike mot folk med invandrarursprung. Det är förvisso en extremt stark beskrivning – och som väntat kritiserades den massivt, till och med inifrån den regering som Valls leder.

Men den representerade verkligen en sorts försvar för de som ända från början sa att de här fruktansvärda angreppen borde få folk att först och främst tänka på de förhållanden som får unga människor att blir så förbittrade att de är beredda att ta till självmordsattacker för att döda. Inte för att det finns någonting som kan ursäkta de mord som begicks, utan därför att det är absolut nödvändigt att analysera ursprunget till ett sådant hat och en sådan förbittring, istället för att hänge sig åt orimliga förklaringar som att ”de hatar oss för våra friheter”, som George W Bush uttryckte det efter 11 september.

Det för oss till den centrala frågan, som är det som den franska premiärministern syftade på. Kärnfrågan är förhållandena för befolkningarna av invandrarursprung i Frankrike. Ett uppenbart och

mycket talande tecken på detta är det faktum att en majoritet av internerna i de franska fängelserna är folk med muslimsk bakgrund, trots att de utgör mindre än 10% av befolkningen. Och ett faktum som hänger samman med det är att det franska samhället och staten aldrig egentligen har gjort upp räkningen med sitt koloniala arv.

Angående denna sistnämnda fråga är det slående att det amerikanska samhällets självrannsakan om Vietnamkriget har varit mycket mer genomgripande och omfattande – och återspeglar de enorma mobiliseringar som byggdes upp i USA mot det kriget – än det som funnits i Frankrike om kriget i Algeriet, trots att det sistnämnda inte var mindre brutalt, kanske till och med mer, och kom efter gott och väl ett sekels barbarisk kolonial ockupation av det landet.

Frankrike är ett land där parlamentet, tro det eller ej, 2005 – det vill säga för bara 10 år sedan, inte för ett halvt sekel sedan! – röstade för en lag om det koloniala arvet som hedrade de män och kvinnor, speciellt militärer, som deltog i den koloniala verksamheten. Och den krävde bland annat att skolorna skulle lära ut ”den positiva roll som Frankrikes närvaro hade haft utomlands, speciellt i Nordafrika”. Denna speciella del av lagen upphävdes ett år senare med hjälp av ett påbud från presidenten efter ett enormt ramaskri från invandrarorganisationer, vänstern, historiker och lärare. Men bara det faktum att en sådan lag kunde antas av en majoritet i parlamentet är skandalöst.

Kan du säga mer om reaktionen på premiärministerns uttalande om Frankrikes ”apartheid”? För det är ett anslående uttalande.

Det är – mycket anslående. Kom ihåg att Valls definitivt inte är någon radikal eller ens progressiv. Han tillhör Socialistpartiets höger. Han var inrikesminister innan han blev premiärminister och kritiserades av vänstern för att han tävlade med yttersta högern – med Marine Le Pen – om att vara värst i frågor om invandring. Och nu plötsligt gör han detta starka uttalande.

Det är inte överraskande att han kritiserades vitt och brett, inte bara av oppositionen till höger, utan också av sitt eget parti, och till och med av en del personer inom vänstern, och alla sa de att han gick för långt och inte skulle ha använt A-ordet.

Hans mest sansade kritiker pekade på det faktum att det inte finns någon laglig apartheid i Frankrike, till skillnad från vad som fanns i Sydafrika fram till för några decennier sedan eller i den amerikanska Södern för ett halvt sekel sedan. Men ingen kunde på allvar förneka verkligheten med en ”territoriell, social och etnisk” segregation i Frankrike som liknar det som fortfarande råder i USA.

Förhållandena för befolkningarna av invandrarursprung i Frankrike är förvisso närmare de som gäller för svarta i USA än apartheid i strikt mening. Befolkningarna är samlade i speciella områden i städernas utkanter och lever under ytterst frustrerande förhållanden. Ovanpå det kommer den rasism som i olika former genomsyrar det franska samhället, inklusive diskriminering vid anställning, boende och så vidare.

Vad gäller denna sista punkt är Frankrike till och med sämre än USA – det kommer att dröja länge innan vi kommer att se en person med afrikansk bakgrund väljas, annat i en ökad fransk islamofobisk romanförfattares fantasi. Det är faktiskt – och olyckligtvis – mycket mer sannolikt att en kandidat från yttersta högern skulle kunna väljas till fransk president. 2002 slog ju trots allt Jean-Marie Le Pen Socialistpartiets kandidat i den första omgången och lyckades komma till presidentvalets andra omgång.

Det leder till en besläktad fråga om den franska yttersta högern, som är ganska stark i val, med Le Pens dotter Marine i ledningen för en ”reformerad” Front National. Jag har förstått att Front National, som historiskt hämtar sin inspiration från yttersta högern – till och inklusive den fascistiska högern – nu bjuder in homosexuella och andra minoriteter, judar, att representeras i dess ledning. Men de väljer ut invandrabefolkningen, och i synnerhet

muslimer, som den ”nya fienden”. Beskriver det ungefär utvecklingen?

Allmänt sett uppehåller sig den yttersta högern i Europa, förutom galningar i marginalen, idag inte vid antisemitism eller ens homofientlig trångsynhet. I själva verket var en av de främsta personerna inom den yttersta högern i Nederländerna en öppet homosexuell man, som brukade rättfärdiga sin islamofobi genom att hänvisa till den påstådda homofobin bland invandrare med muslimsk bakgrund.

Så det är inte längre den europeiska yttersta högerns plattform nuförtiden. Det mål de föredrar för sitt hat är islam. Muslimerna är deras syndabockar, mycket mer än judar eller några andra av fascismens och nazismens offer på 1930- och 1940-talen – utom romerna som fortfarande är måltavla för en hel del rasistiskt hat. Idag är det islam som är den överlägset främsta måltavlan för yttersta högerns hat.

Islamofobin framställs oftast med anspråket att inte handla om rasism – att det bara är ett avvisande av religionen, och inte muslimerna själva, så länge de inte är praktiserande muslimer.

Med andra ord finns det ”dåliga muslimer” och ”bra muslimer”, där de sistnämnda är de som ”dricker alkohol och äter fläskkött”, med andra ord de som är icke religiösa och helt och fullt har anpassat sig till den kristna kulturen i väst. De mest välkomna muslimerna – i etnisk mening så klart – är den lilla minoritet som stämmer in i den islamofoba kören och vill ha belöning för sitt samarbete, precis som de infödda i kolonierna som arbetade för sina koloniala herrar.

Det är denna islamfientliga taktik som används under de demonstrationer som har organiserats i Tyskland av en rörelse som påstår att den kämpar mot ”islamiserings av väst”. Denna sorts ideologi är gemensam för yttersta högern i hela Europa – om än kanske lite mindre för UKIP i Storbritannien, som siktar in sig på alla invandrare, inklusive de från EU-länder.

Det har sagts att den franska vänstern är ganska dålig på frågan om det franska samhällets institutionella rasism. Tror du att det stämmer?

Definitivt, den franska vänstern – och jag menar det som vanligtvis kallas den ”radikala vänstern” till vänster om Socialistpartiet, som jag egentligen inte skulle vilja kalla ”vänster” – har en dålig meritlista vad gäller att förhålla sig till folk med invandrarbakgrund. Det är en allvarlig brist – även om man naturligtvis hittar en liknande situation i de flesta imperialistiska länder.

Frånvaron av starka band till dessa befolkningar, och i synnerhet till ungdomarna, innebär att det inte finns så många som ifrågasätter när den ilska som byggs upp bland dem av legitima skäl går i fel riktning, och i extrema fall leder till den sorts mordisk fanatism som vi har sett i aktion.

Det franska kommunistpartiets historiska meriter i fråga om antikolonialism är långtifrån obefläckade, i synnerhet i fallet Algeriet. I Frankrike själv har kampen mot etnisk diskriminering och det koloniala arvet inte varit centralt nog under vänsterns aktioner, och det har fått många unga som vid någon tidpunkt dragits till vänstern att ta avstånd från den och utveckla ganska hätska känslor mot den.

Det hänger vanligtvis samman med en tradition i den franska vänstern som man kan kalla ”radikal sekularism” eller ”sekulär fanatism”.

Du menar ”lacité”?

”Lacité” betyder sekularism. Men det är något utöver det – låt oss kalla det en ”prästfientlig” tradition, som historiskt har varit mycket stark inom vänstern i Frankrike. Den kan ta formen av sekulär arrogans mot religion och överhuvudtaget mot troende.

Så länge det är den dominerande religionen som är måltavla så är det inget större problem, även om den även då kan bli politiskt kontraproduktiv. Som den unge Marx så träffande uttryckte det kan samma religion som är de härskande klasserna ideologiska verktyg också vara ”de förtrycktas

suckan”.

Men det är ännu mer sant när religionen ifråga är en speciell tro hos en förtryckt och utsugen del av samhället, de kuvades religion, såsom – i väst – judendomen igår och islam idag. Man kan till exempel inte ha samma inställning till judendomen i 1930-talets Europa som i dagens Israel – eller samma inställning till islam i Europa som i länder med en muslimsk majoritet. På samma sätt kan man inte ha samma inställning till kristendomen i, låt oss säga, dagens Egypten, där de kristna är en förtryckt minoritet, som i länder med en kristen majoritet,

Det är problemet med Charlie Hebdo. En del av de personer som arbetade på Charlie Hebdo stod definitivt till vänster. Stéphanie Charbonnier, känd som Charb, tidningens redaktör, som var mördarnas huvudmål, stod hur man än ser på det till vänster. Han hade nära band till kommunistpartiet och överhuvudtaget vänstermiljön. Hans begravning hölls till tonerna av ”Internationalen”, och minnetalet över honom, som hölls av Luz, en av de överlevande medlemmarna i Charlie Hebdos redaktion, innehöll en bitande kritik av den franska högern och yttersta högern, och av påven såväl som Benjamin Netanyahu.

I detta avseende är det helt absurt att, som vissa har gjort, jämföra Charlie Hebdo med en nazistisk tidning som publicerar antisemitiska teckningar i det nazistiska Tyskland. Charlie Hebdo är definitivt inte en extrem högertidning – och dagens Frankrike är definitivt inte en nazistliknande stat.

Snarare är Charlie Hebdo en grov illustration av den arroganta vänstersekularism som jag nämnde, som är en inställning som är utbredd inom vänstern, som har denna inställning med gott samvete – det vill säga i den bestämda tron att sekularism och prästfientlighet är en grundprincip inom vänsterns traditioner. De ses som en del av en vänsteridentitet, tillsammans med feminism och andra frigörande ideal.

Jag känner till att en av de största debatterna inom den franska vänstern under det senaste årtiondet eller så gällde frågan om slöjan och muslimska kvinnors rätt att bära hijab offentligt. Kan du diskutera vilka spörsmålen var i denna debatt?

Det är en illustration av samma problem. Den uppstod 1989 kring frågan om unga flickor som kom till skolan med slöja och relegerades för att de envist krävde att få göra det, med stöd från sina familjer. Det ledde till en lag 2004 som förbjöd ”uppseendeväckande” religiösa symboler från att bäras på offentliga skolor.

En del av vänstern – jag skulle faktiskt säga en enorm majoritet av den franska vänstern, inklusive kommunistpartiet – stödde detta förbud, i namn av att ”hjälpa” unga flickor att kämpa mot att deras familjer förtrycker dem och tvingar dem att bära slöja, och i övertygelsen att eftersom slöjan är en symbol för kvinnans förtryck så är ett förbud ett sätt att utmana detta förtryck, liksom ett sätt att vidmakthålla de offentliga skolornas sekulära karaktär.

Det centrala problemet med denna arroganta sekularism – denna ytterst orientalistiska arrogans skulle man kunna säga – är tron att frigörelse kan ”påtvings” de förtryckta. Motiveringen är att jag genom att tvinga dig att ta av dig slöjan ”befriar” dig, oavsett om du håller med om det eller ej. Självfallet är detta en direkt upprepning av det koloniala tänkandet.

Jag tror att för vissa personer blandas denna kritik av den franska vänstern för deras arroganta sekularism ihop med en tvekan att göra en vänsteranalys av det politiska islam, i synnerhet den reaktionära variant som låg bakom angreppet på Charlie Hebdo eller angreppen mot USA den 11 september. Du berörde denna fråga i din bok *Barbariernas kamp*, eller hur?

Jag skrev förvisso den boken efter 11 september. När man ställs inför en attack som den 11 september så kommer den givetvis att beskrivas med ordet ”barbarisk”.

Men hur ska anti-imperialister reagera? Det finns två varianter. Den ena är att säga: ”Nej, det är inte barbariskt”. Det är löjligt, för det är uppenbarligen det. Varför ska man betrakta det islamofobiska vansinne som den norske extrema högerfanatikern Anders Breivik utförde 2012 som barbariskt, men inte massakrerna den 11 september, eller morderna i Paris för den delen? Det vore ett extremfall av ”omvänd orientalism”, att ersätta föraktet mot islam med en ytterst naiv och okritisk inställning till allt som görs i islams namn.

Det som är politiskt fel och farligt är inte att använda ord som ”barbariskt”, ”förfärligt” och liknande, utan att använda den malplacerade politiska kategorin ”fascism”. Många inom den franska vänstern – kommunistpartiet men också medlemmar inom den yttersta vänstern, och nu senast den postmaoistiska filosofen Alian Badiou – har betecknat attackerna i Paris som ”fascistiska” och beskrivit förövarna som ”fascister”.

Detta är fullkomligt meningslöst i samhällspolitiska termer eftersom fascismen är en ultranationalistisk rörelse vars främsta livsuppgift är att rädda kapitalismen genom att krossa allt som hotar den, till att börja med arbetarrörelsen, och verka för en aggressiv imperialism. Att använda denna kategori på terroristiska strömningar som inspireras av en religiös fundamentalism i länder som domineras av imperialismen är nonsens.

Ett sådant sätt att använda beteckningen ”fascism” suddar ut allt som gör den till en bestämd samhällspolitisk kategori. Om man på detta sätt vill vattna ur en samhällspolitisk kategori så liknar fenomen som stalinismen, eller än mer den baathistiska diktaturen i Irak före 2003 eller dagens Syrien, den historiska fascismen mycket mer än al-Qaida eller den påstådda ”Islamska staten i Irak och Syrien”.

Den felaktiga användningen av denna beteckning gjordes först av de neokonservativa i Bushadministrationen och andra som kallade al-Qaida för ”islamofascism”, och det är ytterst olyckligt att folk på vänstern går i denna fälla. Eftersom ”fascism” ses som den yttersta ondskan och nazismen som en av fascismens uppenbarelsor, så är det politiska målet med denna felaktiga användning av begreppet uppenbarligen att rättfärdiga alla aktioner mot den, inklusive imperialistiska krig.

Jag minns mycket väl en diskussion i Paris jag inbjöds att delta i direkt efter 11 september, och som organiserades av kommunistpartiet. En av talarna, en framstående partimedlem, förklarade att al-Qaida och islamska fundamentalister utgör den nya fascismen och att det är legitimt att stöda västlänternas krig mot den, på samma sätt som det var legitimt för Sovjetunionen att alliera sig med USA och Storbritannien mot de fascistiska staterna under Andra världskriget. Det går att hitta exakt samma motivering i de neokonservativas beskrivning av ”kriget mot terrorismen” som ett ”Tredje världskrig” mot ”islamofascismen”.

För att återgå till beteckningen ”barbariskt” så är det andra sättet reagera på den givetvis att säga: Ja, de här massakrerna är förvisso barbariska, men är först och främst en reaktion mot det kapitalistiskt imperialistiska barbariet, som är mycket värre. Det är den reaktion som många inom vänstern hade efter 11 september. Noam Chomsky var troligen den mest framträdande av dessa som förklarade, att oavsett hur förfärliga angreppen den 11 september var så hamnade de i skuggan av de massakrer som USA-imperialismen har begått.

I min bok om ”barbariernas kamp” betonade jag att den starkes barbari har den största skulden, och är den främsta orsaken till att det uppstår ett motbarbari från den andra sidan. Denna ”barbariernas kamp” är den sanna bilden av det som har beskrivits, och fortfarande felaktigt beskrivs som en ”civilisationernas kamp”. Som Rosa Luxemburg sa för ett sekel sedan ger den kapitalistiska krisens och imperialismens dynamik i det långa loppet inga andra alternativ än ”socialism eller barbari”.

Den extremt reaktionära organisationen al-Qaida tog på sig angreppen den 11 september 2001, de i Madrid 2004, London 2005 och det i Paris nyligen. Tillsammans med likasinnade organisationer är

de svurna fiender till alla inom vänstern i de länder där de har sin bas. Exempelvis skryter en framstående medlem i den så kallade Islamska staten i Irak och Syrien över att ha organiserat morderna på två centrala ledare inom den tunisiska vänstern 2013.

De unga män som utförde morderna i Paris omgavs av terroristiska organisationer som tillhör den allra yttersta högern i muslimska majoritetsländer. Al-Qaida har växt fram ur wahhabismen, den mest reaktionära tolkningen av islam som finns och det saudiska kungadömet officiella ideologi – och som alla vet är det saudiska kungadömet USA:s bästa vän i Mellanöstern, förutom Israel.

Folk till vänster ska inte på minsta sätt verka ursäktade eller stöda organisationer som dessa. Vi måste fördöma dem för vad de är – men vi måste på samma gång också betona att huvudansvaret för att de uppstår ligger hos de som inledde ”barbariernas kamp”, och vars barbari är mordiskt i en ojämförligt större skala: de imperialistiska länderna, och framförallt USA.

Det finns i själva verket ett direkt och uppenbart samband mellan de två. Tillsammans med det saudiska kungadömet har USA under decennier stött dessa militanta islamistiska fundamentalistiska strömningar under kampen mot vänstern i muslimska majoritetsländer. Under lång tid var dessa strömningar allierade med USA – ett historiskt samarbete som kulminerade på 1980-talet under kriget i Afghanistan, då de stöddes av Washington, sauderna och den pakistanska diktaturen mot den sovjetiska ockupationen.

Det som så småningom hände är att en av dessa styrkor, precis som i berättelsen om Frankenstein, vände sig mot den saudiska monarkin och mot USA. Det är historien om al-Qaida: dess grundare var allierade med USA och det saudiska kungadömet under kampen mot den sovjetiska ockupationen i Afghanistan, men vände sig mot båda på grund av utplaceringen av amerikanska trupper i Saudiarabien under förberedelserna inom det första amerikanska kriget mot Irak 1991.

Alltså provocerade den äldre Bushs regering fram al-Qaidas helomvändning mot USA med sitt första krig mot Irak, och Bush jr fortsatte det med invasionen av Irak. Den sistnämnda genomfördes med förevändningar som var gigantiska lögner, där den ena var att det var nödvändigt för att krossa al-Qaida – trots att det inte fanns något som helst band mellan al-Qaida och Irak. Resultatet av USA:s ockupation av det landet blev i själva verket ett enormt uppsving för al-Qaida, som gjorde det möjligt för dem att få en avgörande territoriell bas i Mellanöstern efter att tidigare ha varit begränsad till Afghanistan.

Det som idag kallas Islamska staten i Irak och Syrien är bara en fortsatt utveckling av det som brukade vara al-Qaidas gren i Irak – en organisation som inte existerade innan invasionen 2003 men uppstod tack vare ockupationen. Den besegrades och marginaliserades efter 2007, men lyckades sedan återuppstå i Syrien genom att utnyttja de förhållanden som skapades av inbördeskriget i detta land och den syriska regimens oerhörda brutalitet. Och där finns den nu och slår återigen direkt mot västs centrum. Liksom alltid: ”De sår vind och kommer att skörda storm.”